

Zahraniční obchod v pojetí platební bilance a národních účtů

Změny v roce 2011

Odborný seminář ČSÚ a ČNB
18.10.2010

Obsah prezentace

1. Změny metodiky ZO

- *Vývoz a dovoz prostřednictvím nerezidentů hlášených v ČR k platbě DPH*
- *Doprovodné služby k pohybu zboží*
- *Ostatní změny v dovozu a vývozu služeb*

2. Dopady do makroekonomických agregátů

3. Harmonogram zveřejnění dat

Zahraniční obchod prostřednictvím nerezidentských jednotek

Metodologie ZO dle SZO a PB (1)

- Klasická statistika zahraničního obchodu (SZO) zachycuje toky, při nichž dojde (zjednodušeně řečeno) k **přechodu státní hranice**.
- Národní účetnictví a platební bilance (PB) považuje za zahraniční obchod pouze **změnu vlastnictví** mezi rezidentskými a nerezidentskými jednotkami, čímž je adekvátně podchycen i tok finančních prostředků.
- Hodnota zboží a služeb překračující hranice je ve SZO proto chápána jako dovoz a vývoz.
- Národní účetnictví i platební bilance tradičně vychází ze SZO, neboť filozofie obou statistik není rozdílná, přechod hranice by měl být **aproximací** změny vlastnictví.

Metodologie ZO dle SZO a PB (2)

- **Aproximace změny vlastnictví (NÚ, PB) přechodem státní hranice (SZO)** přestává při liberalizaci kapitálových toků, existenci nadnárodních skupin podniků a pohybu zboží přes hranice bez změny vlastnictví fungovat.
- Přizpůsobení SZO globalizačním trendům brání do značné míry historická vazba na využívání celní statistiky (*Intrastat je čistě statistický systém, ale z hlediska struktury a metodiky je velmi blízký celní statistice*).
- Důslednější uplatnění principu změny vlastnictví je řešeno v revidovaném standardu národních účtů (SNA 2008, resp. ESA 2010) a 6. manuálu platební bilance, který vstoupí v platnost v roce 2014.

Definice nerezidentských jednotek

- Zahraniční subjekty, které na území ČR **dovážejí či vyvážejí** zboží a služby.
- **Nemají v ČR provozovnu**, mohou pouze obchodovat.
- Nemají IČO (daň z příjmu platí v zemi, kde mají sídlo).
- V ČR mají **specifické DIČ** (daňové identifikační číslo) začínající kódem CZ68 (dále „DIČaři“).
- Jsou jak z EU, tak ze zemí mimo EU.
- Po vstupu ČR do EU legislativa vyžaduje, aby se **registrovaly k dani z přidané hodnoty** (z titulu „VAT-only“) a tudíž musejí odevzdávat i hlášení **Intrastat**.

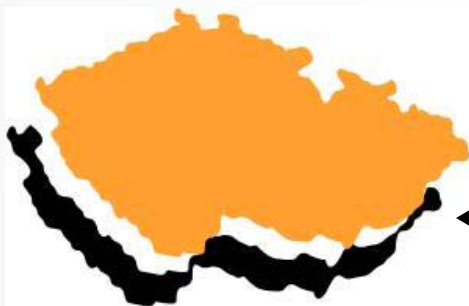
Ilustrace odlišnosti obou pojetí ZO

(modelová data ilustrující odlišnost obou pojetí)

DOMÁCÍ EKONOMIKA

ZAHRANIČÍ

Rezidenti

Přímý vývoz a **dovoz** rezidentů
(překročení hranic \approx změna vlastnictví)

Saldo ZO se nezmění

„Šedá zóna“ (DIČaři)

Vývoz dle **PB** = 400 mld.
(změna vlastnictví)

Dovoz dle **PB** = 350 mld.
(změna vlastnictví)

Vývoz dle **SZO** = 420 mld. (překročení hranic)

Dovoz dle **SZO** = 270 mld. (překročení hranic)

Saldo ZO podle NÚ a PB
= 50 mld.

Saldo (přidaná hodnota
DIČařů) = 100 mld.

Saldo ZO podle SZO
= 150 mld.

Hlavní dopady na statistiku

1. Nerovnováha **mezi stranou zdrojů a užití HDP** – vyplývá z toho, že zatímco na straně zdrojů je přidaná hodnota tuzemských podniků, strana užití fakticky částečně obsahuje také přidanou hodnotu zahraničních subjektů.
2. Nerovnováha **mezi reálnou ekonomikou a finančními toky** v platební bilanci – vysokému přebytku ZO neodpovídá stav pohledávek tuzemských podniků vůči zahraničí.

Metoda odhadu zahraniční přidané hodnoty

- Pro identifikaci problému v ČR byla vyvinuta metoda založená na **individuálních datech z přiznání k DPH**. Tuto metodu lze použít ve dvojím pojetí podle toho, zda se korekce provede do služeb nebo do zboží. Oba přístupy vedou ke stejnému dopadu na výsledné saldo vývozu a dovozu zboží a služeb.
- Možných metod odhadu je více, ale metoda založená na údajích z DPH je **nejsilněji podložena** daty, lze ji aplikovat **automatizovaně** a je **nezávislá na rozsahu** tohoto jevu v ekonomice. Nevýhodou je zpoždění v dostupnosti údajů (údaje jsou dodávány MF ČR v termínu $t + 2$ měsíce po skončení čtvrtletí) a rozdílná metodika zachycování ZO v daních a statistice zahraničního obchodu

Metoda výpočtu ZO prováděného nerezidenty

DOMÁCÍ EKONOMIKA

ZAHRANIČÍ

Daňové přiznání „DIČařů“ k DPH

Vývoz dle **PB** = přijatá zdanitelná plnění z tuzemska

Dovoz dle **PB** = uskutečněná plnění v tuzemsku

Metoda odhadu přidané hodnoty nerezidentů z daňových přiznání k DPH

- Za dovoz ekonomiky ČR se považují **tržby nerezidentů** podle DPH.
- Za vývoz ekonomiky ČR se považují **nákupy nerezidentů** podle DPH.
- Tato opatření se týkají pouze nerezidentů. U vyvážejících a dovážejících rezidentů je zahraniční obchod stále založen na SZO (Intrastat/Extrastat).
- K využití této metody je nutné mít údaje za individuální daňová přiznání k DPH, ke kterým ČSÚ získal přístup relativně nedávno.

Mezinárodní zkušenosti

- V oficiálních dokumentech byl doposud problém tzv. kvazi-tranzitu zmapován jako jev, který se týká zejména hraničních zemí EU (typicky Nizozemsko – tzv. „Rotterdamský efekt“).
- Příklad vnitrounijního kvazi-tranzitu poprvé popsalo Maďarsko – nejdříve jako Working paper na Konferenci evropských statistiků v roce 2008, v současnosti byl tento případ zařazen také do příručky UNECE k zachycování jevů globalizace.
- V dotazníku, kterým EUROSTAT obeslal členské země a který byl projednáván na GNI Committee, existenci tohoto jevu v nějaké podobě zaznamenalo 12 zemí EU.
- ČR patří vedle Maďarska a Belgie k prvním zemím EU, které tento problém systematicky řeší.

Výsledky šetření EUROSTATu o aktivitě nadnárodních společností

Zaznamenali jste případy kvazi-tranzitního obchodu?

ANO	Belgie, Česká republika, Finsko, Německo, Maďarsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Portugalsko, Slovensko, Španělsko, Švédsko
NE	Rakousko, Bulharsko, Kypr, Irsko, Lotyšsko, Dánsko, Litva, Slovinsko, Rumunsko, Švýcarsko, Velká Británie
Bez odpovědi	Norsko, Polsko

Alternativní postupy (případ Maďarska)

Maďaři popsali v zásadě 3 možná řešení zachycení dopadu VAT nerezidentů:

1. Porovnání s individuálními údaji za finanční transakce v platební bilanci
 2. Využití individuálních daňových přiznání k DPH
 3. Imputace „obchodních marží“ těchto jednotek
- Po vyhodnocení preferují **metodu č. 2**
 - Pro metodu 1 chybí údaje z centrální banky (zrušení platebních titulů od 1.1. 2008), metodu 3 považují za více subjektivní než metodu 2). Dopad na import je 0,8 % (zvýšení) a na export 1,6 % (snížení).

Typy aktivit a motivace nerezidentů (případ Maďarska)

Činnosti	Motivace
Distribuční činnosti - pronájem skladů, nákup logistických činností, import/export, prodeje v tuzemsku	Logistika
Prodejní kanály – „exportní brány“ (často dále do východní Evropy), převážně export/nákupy v tuzemsku	Organizační/redukce nákladů Daňové výhody
Aktivní zušlechtění – dovoz/vývoz, nákup zpracovatelských služeb v tuzemsku	Redukce nákladů
Zprostředkování mezi rezidenty – nákup od rezidentů po zušlechtění, prodej rezidentům (žádný dovoz)	Ovládnutí trhu/dohody mezi zahraničními podniky

Implementace nové metodiky (1)

- ČSÚ o problému informoval již 11. března t.r. při příležitosti odhadu HDP za 4. čtvrtletí 2009.
- Částečně byl tento problém řešen dle stávajícího doporučení EUROSTATU jako položka „**branding**“ v dovozu služeb platební bilance.
- Výše této úpravy se pohybovala v roce 2009 okolo 35 mld. Kč a v I. pololetí 2010 se zvyšuje.
- ČSÚ a ČNB nepovažují branding za dlouhodobě vhodné řešení pro případ České republiky vzhledem k tomu, že výrazně zkresluje bilanci zboží i služeb.

Implementace nové metodiky (2)

- Legislativa EU určuje poměrně striktně metodiku sestavování dat o ZO (Intrastat, Extrastat). Hlavním důvodem je sestavování agregátů za EU-27 (příp. Eurozónu).
- Na druhé straně dává členským zemím možnost přizpůsobit údaje publikované na **národním** principu.
- Národní princip ČSÚ doposud zohledňoval jen v omezené míře dle metodických pokynů EUROSTATU (*např. uplatnění principu země původu místo odeslání*).

Implementace nové metodiky (3)

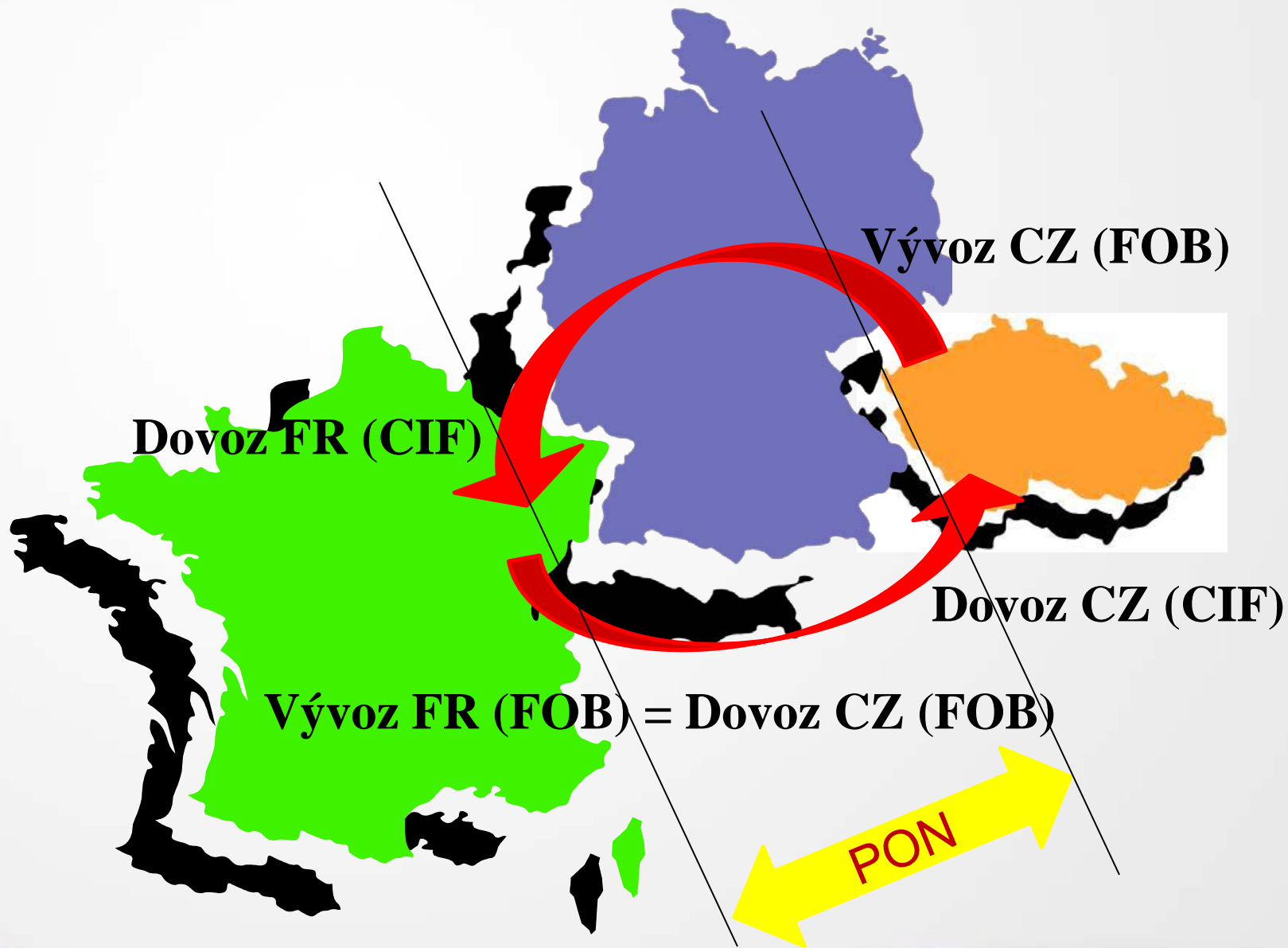
- Z výše uvedených důvodů ČSÚ rozhodl, že bude od počátku roku 2011 prezentováno dvojí pojetí ZO:
 - pro unijní potřeby (plnění Nařízení EU) bude zachován stávající přístup na principu přechodu hranic (*včetně podrobné komoditní a teritoriální struktury, zachována zůstane databáze na internetu*)
 - pro potřeby národních účtů, platební bilance a analytických studií budou k dispozici v časové řadě korigované údaje **v národním pojetí** na principu rezident/nerezident.

Doprovodné služby k pohybu zboží

Doprovodné služby k pohybu zboží

- ČSÚ odhaduje tzv. **přímé obchodní náklady (PON)** vztahující se k vývozu a dovozu zboží.
 - Zahrnují především dopravu a pojištění.
 - Jsou počítány modelově pomocí koeficientů aplikovaných na předložené údaje o dovozu a vývozu zboží.
- PONy znamenají zjednodušeně rozdíl mezi CIF a FOB hodnotou.
- Zachycení PONů je předepsáno ESA 95, dosud aplikovaný postup byl zjednodušený.

Ilustrace PON – obchod mezi ČR a Francií

Aktualizace přímých obchodních nákladů

- Pro zachycení PONů je nezbytné rozlišit, zda dopravu poskytuje rezident nebo nerezident.
- ČSÚ v roce 2010 provedl dobrovolné šetření mezi přepravci, čímž došlo ke zpřesnění vztahů mezi rezidenty a nerezidenty.
- Zároveň byly aktualizovány koeficienty s ohledem na podíl dopravních nákladů v ceně zboží a proveden nový odhad PONů.
- Dopad této změny bude ve směru **zlepšení salda** zboží a služeb a bude **částečně kompenzovat** vliv očištění salda o přidanou hodnotu nerezidentských jednotek.
- Souběh obou metodických změn je volen záměrně s cílem minimalizovat frekvenci a rozsah změn pro uživatele.

Ostatní změny v dovozu a vývozu služeb

Ostatní změny v dovozu a vývozu služeb

- Kromě výše uvedených změn připravuje ČSÚ některé další metodické úpravy, které se promítnou do platební bilance a národních účtů:
 - Odstranění duplicit v dovozu a vývozu dopravních služeb (*PONy x ostatní dopravní služby*).
 - Dopočet na non-response a podlimitní služby.
 - Remittance.

Dopady změn do makroagregátů

Dopad změn do makroagregátů

- Změny v metodice ZO budou publikovány v rámci revize ročních NÚ v září 2011 jako **jedna z metodických změn**.
- Lze očekávat **snížení salda ZO** zbožím a službami v řádu několika desítek miliard korun.
- Přímý dopad změny salda ZO na úroveň HDP nebude proporcionální této změně, protože **při odhadu HDP je upřednostněna výrobní metoda** založená na sledování výkonů, nákladů a účetní přidané hodnoty a také příjmů státu z nepřímých daní.
- Lze předpokládat, že důsledkem revize bude především **změna struktury užití HDP** (ve prospěch domácího užití).
- Změny struktury se **v odhadech tempa** růstu reálné ekonomiky (HDP) projeví **minimálně**, k určitým změnám dojde ve vlivu jednotlivých faktorů na straně poptávky.

Harmonogram zveřejnění dat

Harmonogram zveřejnění dat ČSÚ

- **V březnu 2011** – měsíční „Rychlá informace“ o vývoji zahraničního obchodu za leden 2011 **ve dvojím pojetí** + časová řada za roky 2009 – 2010.
- **V polovině roku 2011** – zveřejnění časové řady čtvrtletních údajů o ZO v nové metodice za roky 2005 – 2008.
- **V září 2011** – časová řada revidovaných ročních národních účtů za období 1995 – 2010.
- **V prosinci 2011** – časová řada čtvrtletních národních účtů navazujících na revidované roční údaje.
- V období březen – prosinec 2011 bude mezi jednotlivými statistikami **dočasný nesoulad** (revizi nelze ve všech výstupech promítnout najednou).

